

DE FEMINISTISCHE

PARTIJWIJZER

act:onaid

Over ActionAid:

ActionAid is een internationale vrouwenrechtenorganisatie die werkt aan een betere en gelijke toekomst voor iedereen. In meer dan 45 landen werken we zij aan zij met voorvechters van een eerlijke wereld. We geloven in het aanpakken van de onderliggende oorzaken van armoede en ongelijkheid en stellen vrouwenrechten hierbij centraal. We luisteren naar wat mensen echt nodig hebben en ondersteunen lokale partners om hun plannen uit te voeren en in actie te komen. Daarbij worden zij gesteund door supporters en campagnevoerders over de hele wereld. Samen vormen we een krachtige beweging die werkt aan duurzame systeemverandering. www.actionaid.nl

inhoudsopgave

1. Introductie **4**
2. Onze analyse op basis van feministische categorieën **10**
3. Politieke partijen **14**
4. Gedetailleerde analyse **57**
5. Facts & Figures **65**

ALS JE MENSEN VRAAGT:

Wat vind je nou echt belangrijk?

Dan zeggen ze bijna altijd: een goede gezondheid, genoeg tijd, veel liefde, gelijkheid, vrede en vrijheid. Het vormt de basis van feministische waarden. Waarden die ons wereldwijd allemaal gelukkig maken – nu en later.

Is het dan niet gek dat de wereld al decennialang wordt geleid door idealen die vooral economisch gewin vooropstellen? Met armoede, vervuiling, uitbuiting en geweld tot gevolg. Vrouwen betalen hiervoor te vaak de hoogste prijs.

Dit moet stoppen. Daarom roepen wij alle politieke leiders op te veranderen en te regeren vanuit feministische waarden. Zo maken we ruimte voor een gezond klimaat, gelijke kansen en eerlijke machtsstructuren. Voor alles wat echt belangrijk is.

1. Introductie

Wat is nou echt belangrijk? Dat is een hele grote vraag. Toch kunnen we 'm meestal gemakkelijk beantwoorden. Zo noemen we dingen als gelijkheid, vrede, liefde, gezondheid, vrijheid en genoeg tijd.

Die belangrijke zaken noemt men ook wel feministische waarden. Anders dan die term doet vermoeden, gaat het niet alleen over vrouwenzaken. Feministische waarden richten zich op een gelijkwaardige wereld voor iedereen. Een wereld waarin we niet alleen denken aan onszelf en het land waarin we wonen, maar ook de verantwoordelijkheid nemen om naar onze positie binnen die wereld te kijken.

Daarom verankeren we als ActionAid klimaatrechtvaardigheid, verantwoord ondernemen en internationaal denken in alles wat we doen. Dat doen we omdat ze ervan overtuigd zijn dat dit ons vooruit helpt. Als mens, land én wereld.

Verkiezingen

Wat kies jij met het oog op de toekomst? Hoe weet je of politieke partijen haalbare doelen stellen en verder kijken dan de korte termijn? En welke partijen praten niet alleen, maar komen ook met concrete plannen? Die vragen zijn veel

minder snel te beantwoorden dan de vraag wat nou echt belangrijk is.

Op 22 november ga jij je stem uitbrengen. En omdat jij als wereldverbeteraar meer te doen hebt dan al die partijprogramma's doorspitten, helpt ActionAid je een handje. Een team van experts heeft 15 partijprogramma's vol mooie beloftes onder de loep genomen. Daarbij is gekeken naar zaken die bijdragen aan een gezond klimaat, gelijke kansen en eerlijke machtsstructuren. Naar zaken die echt belangrijk zijn.

Het huidige systeem werkt niet

Of nou ja, het werkt alleen voor een klein groepje rijke mensen. Dat komt omdat het huidige systeem – het patriarchaat – zich richt op veel mogelijk financiële winst, concurrentie en consumptie. Mannen hebben hierbinnen een dominante machtspositie. Het gevolg is dat de wereld is ingericht op zaken die vooral voor mannen voordelig

WAAROM WIJ HET DE FEMINISTISCHE PARTIJWIJZER NOEMEN

Feminisme gaat over veel meer dan gendergelijkheid. Feministische waarden richten zich op een gelijkwaardige wereld voor iedereen. Een wereld waarin mens en natuur centraal staan, zonder uitbuiting van wie of wat dan ook. Dát is waar ActionAid naar streeft. Wij zijn ervan overtuigd dat dit ook echt kan door in te zetten op systeemverandering en feministische waarden voorop te stellen.

zijn. Vrouwen+ ondervinden hier, wereldwijd, op allerlei manieren hinder van. Denk aan geweld, de salariskloof en ongelijke rechten. Hoewel je anders zou denken, werkt het patriarchaat ook niet bevorderlijk voor het welzijn van mannen. Het verklaart bijvoorbeeld waarom veel mannen hun gevoelens niet kunnen uiten, zelfmoordcijfers onder de groep hoger zijn en er onderling veel competitie is. Een feministisch systeem gaat uit van gelijkwaardigheid voor alle genders, wat een positief effect heeft op alles wat echt belangrijk is.

Dit vindt ActionAid echt belangrijk

Een wereld waarin mens en natuur centraal staan, zonder uitbuiting van wie of wat dan ook. Dát is waar ActionAid naar streeft. Als organisatie zijn we ervan overtuigd dat dit ook echt kan. Door in te zetten op systeemverandering

en feministische waarden voorop te stellen, pakken wij machtsongelijkheid en -misbruik bij de kern aan. Dit doen we binnen economische en politieke systemen. Die beoogde verandering noemen we ook wel de feministische transitie.

Om er zeker van te zijn dat die aanpak ook daadwerkelijk zin heeft, meten we hoe de feministische transitie invloed kan hebben op belangrijke thema's die wereldwijd spelen. Denk aan zaken als klimaatbeleid en -actie, voedsel- en grondstoffenketens, en afspraken over belasting en ondernemen. Als we hardmaken dat die aanpak vooruitgang van mens en natuur betekent, ontstaat vanzelf het verlangen naar een feministische economie.

8 PUNTEN VOOR EEN EERLIJKE TOEKOMST

ActionAid roept politieke partijen op om de aankomende verkiezingen vanuit feministische waarden te regeren. Hoe? Zo!

8 PUNTEN VOOR EEN BETERE TOEKOMST

Tijdens de aankomende verkiezingen roepen wij politieke leiders op om vanuit feministische waarden te regeren en aan de volgende punten gehoor te geven:

- 1.** Stel welzijn van mens en aarde centraal, niet winst van multinationals.
- 2.** Stop belastingontwijking en zet in op internationaal eerlijke belastingen.
- 3.** Maak van de klimaatcrisis de hoogste prioriteit. Zorg ervoor dat we internationaal vooroplopen met ons klimaatbeleid.
- 4.** Zet vol in op gendergelijkheid. Laat vrouwen van alle achtergronden aan alle beslissingstafels deelnemen.

5. Maak publieke diensten zoals zorg, kinderopvang en onderwijs voor iedereen toegankelijk, betaalbaar en van goede kwaliteit.
6. Garandeer internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) via wetgeving. Pak bedrijven die mensenrechten schenden en milieuschade toebrengen hard aan.
7. Stop de financiering van grootschalige landbouw. Investeer in een circulaire economie voor het behoud van biodiversiteit en voedselzekerheid.
8. Stimuleer een eerlijke energie transitie. Stop de financiering in fossiele brandstoffen.

2.

**Onze
analyse
op basis
van**

**feministische
categorieën**

Onze analyse op basis van feministische categorieën

Geen van de partijprogramma's vertelt hoe zij bijdragen aan een feministische transitie en economie. Daarom stelden wij een eigen lijst met twaalf vragen, verdeeld over vier thema's samen. Aan de hand daarvan zijn partijprogramma's zoals bekend op 24 oktober geanalyseerd op basis van drie waarderungen: goed, matig of slecht.

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit:** Wordt er in de plannen rondom gendergelijkheid en vrouwenrechten ook goed gekeken naar intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking? Denk hierbij o.a. aan het tegengaan van racisme bij de overheid, in de zorg en in het woonbeleid; oog voor voor met mensen met een beperking op de werkvloer, in de zorg, in overheidsgebouwen en bij de bouw van nieuwbouwwoningen; het verbeteren van de rechten voor LBGTQIA+ mensen.
- **Gendergelijkheid internationaal:** Is er oog voor de invloed die Nederland wereldwijd heeft op vrouwenrechten? Bijvoorbeeld via onze internationale handel, belasting en investeringen; internationale verdragen en deelname aan de VN; en Internationale Financiële Instanties als het IMF en de Wereldbank?
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend:** Zijn vrouwenrechten een alleenstaand onderwerp en gelimiteerd tot de meest voor de hand liggende problemen, of is er ook aandacht voor de structurele manieren waarop genderongelijkheid in veel andere economie- en klimaatonderwerpen terugkomt?

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatplannen:** Zijn de klimaatplannen in lijn met het Parijs-akkoord en ambitieus en verreichend genoeg? Hebben deze plannen als doel om niet meer dan 1,5 graad opwarming te veroorzaken?
- **Financiering klimaataanpak en klimaatschade:** Wordt erkend dat de klimaatcrisis ongelijkheden, waaronder genderongelijkheid, verergert? Durft de partij te zeggen dat het mondiale Noorden verantwoordelijkheid moet dragen voor de klimaatcrisis? Is er genoeg extra publiek geld voor het tegengaan van de klimaatcrisis? Is dit extra bovenop het geld voor ontwikkelingssamenwerking? Is dit geld toegankelijk voor lokale gemeenschappen en vrouwen? Wordt hiermee ook ingezet op een internationaal klimaatschadefonds?
- **Kleinschalige duurzame landbouw:** Is er aandacht voor de manier waarop grootschalige industriële landbouw bijdraagt aan de klimaatcrisis? Zijn er plannen om alternatieven zoals kleinschalige duurzame landbouw aan te moedigen?

VERANTWOORD Ondernemen EN Duurzame Ketens

- **Wetgeving rondom internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** Wordt er aandacht besteed aan het ontbreken van bindende regels om grote bedrijven medeverantwoordelijk te houden? Bijvoorbeeld wanneer zij mensenrechten schenden of het milieu vervuilen. Is de (nationale) IMVO-wetgeving in lijn met internationale standaarden?
- **Eerlijke energietransitie:** Is er erkenning voor de negatieve impact van grondstoffenwinning op mensenrechten en milieu? Wordt er ingezet op een rechtvaardige verdeling van grondstoffen voor de energietransitie waar ook vrouwen en lokale gemeenschappen baat bij hebben?
- **Circulaire grondstoffen gebruiken:** Zijn er plannen over hoe de al verworven grondstoffen opnieuw gebruikt kunnen worden om zo uitputting van de aarde te voorkomen?

GELIJKWAARDIGE SAMENLEVING

- **Internationale samenwerking:** Wordt er ingezet op een budget voor ontwikkelingssamenwerking van minimaal 0,7% van het BNI? Is klimaatfinanciering additioneel aan dit budget? Is er aandacht voor lokaal eigenaarschap van organisaties uit het mondiale Zuiden? Is er sprake van een solidair beleid betreft migratie en wordt asielopvang niet uit ontwikkelingsgelden betaald?
- **Eerlijke belastingen:** Is er erkenning voor de grote rol die Nederland speelt in het faciliteren van belastingontwijking? Zijn er concrete plannen om dit verder tegen te gaan? Is er aandacht voor eerlijke en democratische belastingafspraken met landen in het mondiale Zuiden?
- **Feministisch Buitenlandbeleid:** Wordt er ingezet op het voeren van een Feministisch Buitenlandbeleid? Is er aandacht voor de aanpak van ongelijke machtsstructuren en kernoorzaken van ongelijkheid?

DE FEMINISTISCHE

PARTIJWIJZER

Welke partijen zetten in op een eerlijke
en gelijkwaardige toekomst?

PARTIJ				
	VROUWEN- RECHTEN	KLIMAATRECHT- VAARDIGHEID	EERLIJKE HANDEL	GELIJKWAARDIGE SAMENLEVING
VVD	●	●	●	●
NSC	●	●	●	●
GLPvdA	●	●	●	●
PVV	●	●	●	●
BBB	●	●	●	●
D66	●	●	●	●
PvdD	●	●	●	●
SP	●	●	●	●
CDA	●	●	●	●
CU	●	●	●	●
FvD	●	●	●	●
SGP	●	●	●	●
Volt	●	●	●	●
Bij1	●	●	●	●
50plus	●	●	●	●

3. Politieke partijen

- GroenLinks/Partij van de Arbeid (PvdA) **15**
- Partij voor de Dieren (PvdD) **18**
- VOLT **21**
- Democratisch '66 (D66) **24**
- BIJ1 **27**
- ChristenUnie (CU) **30**
- Socialistische Partij (SP) **33**
- Christen-Democratisch Appél (CDA) **35**
- Nieuw Sociaal Contract (NSC) **38**
- Staatskundig Gereformeerde Partij (SGP) **41**
- Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) **43**
- BoerBurgerBeweging (BBB) **46**
- 50plus **49**
- Forum voor Democratie **51**
- Het Juiste Antwoord 21 (JA21) **53**
- Partij voor de Vrijheid (PVV) **55**

HOE FEMINISTISCH ZIJN

DE PARTIJPROGRAMMA'S?

GROENLINKS/PARTIJ VAN DE ARBEID (PVDA)

SAMEN VOOR EEN

HOOPVOLLE TOEKOMST.

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** goed
- **Intersectionaliteit:** goed
- **Internationaal:** goed
- **Dwarsdoorsnijdend:** goed

Er is zeer veel aandacht voor intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking in het programma van GroenLinks en Partij van de Arbeid. Zo houden zij binnen verschillende beleidsterreinen rekening met diverse achtergestelde groepen in de samenleving. Zij willen bijvoorbeeld de loonkloof tussen mannen en vrouwen dichten én hebben daarbij ook aandacht voor de loonkloof van bi-culturele en LGBTQIA+ Nederlanders. Tevens komen zij met verschillende maatregelen om de toegankelijkheid voor mensen met een beperking op een tal van beleidsterreinen te vergroten en om de rechten van LGBTQIA+ mensen te verbeteren. Vrouwenrechten en gendergelijkheid komen terug in verschillende beleidsterreinen van het programma, met name in het buitenland- en hulp- en handelsbeleid. Ze hebben in het buitenlandbeleid niet alleen aandacht voor gender. Ook de meest kwetsbare groepen, waaronder seksuele en genderminderheden en inheemse gemeenschappen, worden gezien.

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid** goed
- **Klimaatplannen:** goed
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** goed
- **Klimaatfinanciering:** goed

GroenLinks en de Partij van de Arbeid hebben oog voor hoe klimaatverandering ongelijkheden verergert. Hierbij erkennen zij ook de verantwoordelijkheid die landen zoals Nederland hebben om de klimaatcrisis op te lossen. Zo willen zij internationale klimaatfinanciering beschikbaar stellen, boven op het ontwikkelingssamenwerkingsbudget én willen ze bijdragen aan een internationaal klimaatschadefonds voor het mondiale Zuiden. GroenLinks en de Partij van de Arbeid hebben de ambitie om in 2040 volledige klimaatneutraal te zijn en in 2035 een

klimaatneutrale energievoorziening te realiseren. Voor GroenLinks en de Partij van de Arbeid betaalt de vervuiler in alle onderdelen van de economie, van de grote industrie, tot de landbouw, tot de mobiliteitssector. Ook willen deze twee samenwerkende partijen alle vorm van steun aan de fossiele industrie afschaffen. Dat betekent onder andere dat er een einde komt aan reclames voor fossiele brandstoffen. Als GroenLinks en de Partij van de Arbeid het voor het zeggen hebben, wordt niet alleen de uitstoot van CO2 belast, maar ook stikstof en fijnstof.

VERANTWOORD ONDERNEMEN

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: goed**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): goed**
- **Eerlijke energietransitie: goed**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: goed**

GroenLinks en de Partij van de Arbeid pleiten voor nationale wetgeving op het gebied van verantwoord ondernemen, in lijn met de OESO-richtlijnen¹. Hiermee willen zij misstanden in productieketens voorkomen. Daarnaast hebben GroenLinks en de Partij van de Arbeid ook oog voor de gevolgen van de Nederlandse en Europese productie en consumptie op de rest van de wereld. Mensen kunnen bijvoorbeeld ziek worden van vervuilende fabrieken, natuurlijke hulpbronnen kunnen uitgeput worden. Om dit te voorkomen, zetten GroenLinks en de Partij van de Arbeid in op een circulaire economie. Hierin wordt meer hergebruikt en het gebruik van nieuwe grondstoffen verminderd. Dat kan bijvoorbeeld door minerale grondstoffen te vervangen door *biobased* grondstoffen. GroenLinks en de Partij van de Arbeid pleiten ook voor een verschuiving van de besluitvormingsmacht naar het mondiale Zuiden. Door lokaal eigenaarschap over grondstoffen te bevorderen en te stimuleren, geven zij landen in het mondiale Zuiden zelf de kans om grondstoffen te verwerken. Hiermee kunnen de gemeenschappen van daar óók van (economische) groei profiteren.

¹ Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking:** goed
- **Internationale samenwerking:** goed
- **Eerlijke belastingen:** goed
- **Feministisch buitenlandbeleid:** goed

GroenLinks en de Partij van de Arbeid houden vast aan internationale normen door minstens 0,7 procent van het bruto nationaal inkomen aan internationale samenwerking te besteden. Ze willen ervoor zorgen dat dit budget écht daar naartoe gaat. Internationale klimaatfinanciering en migratiesamenwerking worden uit andere potjes gefinancierd. GroenLinks en de Partij van de Arbeid hebben oog voor de inkomsten die landen in het mondiale Zuiden verliezen, ten gevolge van door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking. Helaas komen ze niet met concrete maatregelen om dit aan te pakken. GroenLinks en de Partij van de Arbeid zetten zich in voor een feministisch buitenlandbeleid. Ze zorgen daarbij dat alle onderdelen van het externe beleid gendergelijkheid ten goede komen. Tot slot, hebben GroenLinks en de Partij van de Arbeid ook nog aandacht voor hoe ons koloniale verleden vandaag de dag nog steeds doorwerkt in relaties met landen in het mondiale Zuiden. Een minpunt is dat concrete maatregelen om deze ongelijke machtsrelatie te adresseren ontbreken.

PARTIJ VOOR DE DIEREN (PVDD)

EEN WERELD

TE HERWINNEN.

GOED

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** goed
- **Intersectionaliteit:** goed
- **Internationaal:** goed
- **Dwarsdoorsnijdend:** goed

In het verkiezingsprogramma introduceert de Partij voor de Dieren een reeks maatregelen waarbij rekening gehouden wordt met intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking. Zo pakken ze discriminatie in het woonbeleid en op de arbeidsmarkt aan, willen ze overheids-, zorg- en onderwijsinstellingen toegankelijker maken voor mensen met een beperking en pleiten ze voor een krachtig LGBTIQA+ en emancipatiebeleid. Gendergelijkheid en vrouwenrechten komen ook dwarsdoorsnijdend terug in het PvdD-programma. Zo willen ze met inkoopcriteria van de overheid garanderen dat toeleveranciers maatregelen nemen om gendergelijkheid te bevorderen. Daarnaast komt gendergelijkheid en vrouwenrechten ook terug in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van de partij.

GOED

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatplannen:** goed
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** goed
- **Klimaatfinanciering:** goed

Partij voor de Dieren wil dat Nederland zich maximaal inzet voor het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5 grad. Zo willen ze bijvoorbeeld in 2030 klimaatneutraal zijn en deze doelstellingen vastleggen in een nieuwe klimaatwet. Fossiele bedrijven moeten de partij niet bellen, want alle vormen van ondersteuning aan deze partijen worden stopgezet. Ook andere vervuilende bedrijven worden aangepakt door de Partij voor de Dieren. De vervuiler betaalt in het programma, van de landbouw- tot de mobiliteitssector. Tot slot, betaalt de vervuiler ook in het buitenland. Nederlandse fossiele bedrijven die in het buitenland opereren, moeten volgens de partij een heffing betalen. De Partij voor de Dieren heeft namelijk ook oog voor de gevolgen van klimaatverandering in het mondiale Zuiden en de verantwoordelijkheid van Nederland daarin. Daarom willen ze dat Nederland deze landen financieel ondersteunt om klimaatverandering aan te pakken. Er wordt daarvoor extra geld vrijgemaakt boven-op het budget voor ontwikkelings-samenwerking.

GOED

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens:** goed
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** goed
- **Eerlijke energietransitie:** goed
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken:** goed

De Partij voor de Dieren gaat in het programma zeer uitgebreid in op het belang van Nederlandse wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) en hoe deze eruit zou moeten zien. Zo willen ze dat de wet in lijn is met de OESO-richtlijnen² en standaarden van de Verenigde Naties, dat er geen uitzonderingen in worden opgenomen voor de financiële sector en dat bedrijven bijdragen aan het herstel van schade. De wet moet mensenrechtenschendingen, milieuvervuiling, biodiversiteitsverlies en landroof tegengaan en dierenwelzijn bevorderen. De Partij voor de Dieren benoemt ook als enige partij het huidige gebrek aan regelgeving op het gebied van verantwoord ondernemen. Volgens de partij zorgt dit gebrek aan regelgeving ervoor dat bedrijven te makkelijk weggelaten worden met het afwentelen van de negatieve gevolgen van hun bedrijfsvoering op de samenleving. Daarom zetten ze niet alleen in op een oplossing binnen Nederland of in Europees verband, maar ook op een internationaal VN-verdrag. Hierin wordt verantwoord ondernemen de wereldwijde norm. De Partij voor de Dieren heeft ook specifiek oog voor hoe de delving van grondstoffen voor onze productie en consumptie, levens van mensen elders ontwricht, en dan met name van kwetsbare groepen, zoals vrouwen en kinderen. Om dit aan te pakken, wil de partij dat lokale gemeenschappen meer worden betrokken bij de besluitvorming over mijnbouwprojecten en dat zij meer profiteren van de baten. Tot slot, zet de Partij voor de Dieren ook in op hergebruik en het verminderen van het gebruik van grondstoffen. Zo willen zij dat Nederland in 2030 een volledig circulaire economie heeft, bijvoorbeeld door een grondstoffenplafond op te nemen in de Rijksbegroting.

² Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- Internationale samenwerking: **goed**
- Eerlijke belastingen: **goed**
- Feministisch buitenlandbeleid: **matig**

De Partij voor de Dieren wil verder gaan dan internationale normen door 1% van het bruto nationaal inkomen aan internationale samenwerking te besteden. Ze willen dit budget alleen daar aan uitgeven. Internationale klimaatfinanciering en migratiesamenwerking moet op een andere manier worden gefinancierd. De partij heeft ook aandacht voor het bevorderen van lokaal eigenaarschap in het mondiale Zuiden. Ze willen bijvoorbeeld vrouwen, jongeren, inheemse gemeenschappen, vakbonden en lokale maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden een volwaardige plek aan de onderhandelingstafel geven bij onderhandelingen over handel of klimaat. De Partij voor de Dieren heeft oog voor de inkomsten die landen in het mondiale Zuiden verliezen ten gevolge van door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking. De partij wil dit tegengaan door o.a. belastingafspraken in Nederland en andere belastingparadijzen openbaar te maken. Ook pleiten zij voor strengere Europese afspraken zodat bedrijven niet langer gebruik kunnen maken van gaten in internationale belastingwetgeving om zo min mogelijk belasting te betalen. Zo zorgen ze ervoor dat belasting daadwerkelijk wordt betaald waar de winst vandaan komt, bijvoorbeeld in landen van het mondiale Zuiden. Ook willen ze dat belastingverdragen met landen in het mondiale Zuiden worden herzien, zodat zij geen inkomsten meer mislopen. De partij zet niet in op een feministisch buitenlandbeleid.

GOED

VRouwenrechten

- **Vrouwenrechten:** goed
- **Intersectionaliteit:** goed
- **Internationaal:** matig
- **Dwarsdoorsnijdend:** goed

Volt komt met een reeks maatregelen voor specifieke achtergestelde groepen in de samenleving. Op deze manier houden zij rekening met intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking. Zo komt Volt met maatregelen om discriminatie tegen te gaan, bijvoorbeeld bij het aanstellen van een minister voor discriminatiebestrijding. Ook willen zij maatregelen om gendergelijkheid te bevorderen en om de rechten van de LGTBIAQ+ gemeenschap te versterken. Ze introduceren maatregelen om toegankelijkheid voor mensen met een beperking te verbeteren, met name in de digitale wereld. Gendergelijkheid en vrouwenrechten komen redelijk dwarsdoorsnijdend terug in het programma van Volt, bijvoorbeeld in de hoofdstukken over sport en zorg. Ook binnen het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid is aandacht voor vrouwenrechten.

MATIG

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** goed
- **Klimaatplannen:** goed
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** goed
- **Klimaatfinanciering:** matig

Volt wil dat Nederland én Europa in 2040 klimaatneutraal zijn en daarna klimaatpositief. Dit laatste betekent dat er meer broeikasgassen uit de atmosfeer worden gehaald dan uitgestoten. Volt gelooft dat deze deadline eraan zal bijdragen dat de aarde niet verder zal opwarmen dan 1,5 graad. Hiertoe wil Volt o.a. de meest vervuilende fabrieken sluiten, fossiele subsidies afschaffen en in 2035 geen fossiele brandstoffen meer winnen in Nederland. In de landbouw moeten de grootschalige veehouderij en intensieve landbouw afgeschaald worden. Volt heeft helaas weinig aandacht voor internationale samenwerking op het gebied van klimaatverandering. Ze geven ook niet aan of landen in het mondiale Zuiden (financieel) ondersteund dienen te worden met hun aanpak van klimaatverandering. Volt besteedt geen aandacht aan de Nederlandse verantwoordelijkheid in het veroorzaken van klimaatverandering wereldwijd.

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens): goed**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): goed**
- **Eerlijke energietransitie: goed**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: goed**

Volt geeft in het verkiezingsprogramma aan initiatiefnemer te zijn van de inzet om tot Nederlandse wetgeving voor verantwoord ondernemen te komen. Volt wil dat natuur- en mensenrechten leidend zijn in het handelsbeleid en dat er Europese wetgeving komt om het klimaat en mensenrechten te waarborgen in productieprocessen. Volt geeft ook aan dat er duidelijke richtlijnen over uitbuiting, milieubescherming en ontbossing moeten komen. Volt besteedt in het verkiezingsprogramma ook aandacht aan de gevolgen van onze productie en consumptie in de rest van de wereld. Dit richt namelijk schade aan het klimaat en milieu aan en put natuurlijke hulpbronnen uit, volgens Volt. Volt wil daarom inzetten op het verminderen, hergebruiken én recycleren van producten, materialen en grondstoffen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van subsidies voor het ontwikkelen van batterijen zonder grondstoffen. Volt heeft ook aandacht voor een rechtvaardigere verdeling van grondstoffen. Zo willen ze onder andere kennis en technologie exporteren in ruil voor Afrikaanse grondstoffen.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking: goed**
- **Eerlijke belastingen: goed**
- **Feministisch buitenlandbeleid: matig**

Volt wil, net zoals de Partij voor de Dieren, verder gaan dan internationale normen. Als het aan hen ligt, besteedt Europa (niet Nederland) 1% van het bruto nationaal inkomen (BNI) aan internationale samenwerking. Het wordt niet duidelijk of Volt internationale klimaatfinanciering of migratiesamenwerking ook uit dit budget wil betalen. Volt zet wel in op een solidair migratiebeleid: alle afspraken moeten getoetst worden aan

mensenrechten en internationale en Europese verdragen. Volt heeft ook aandacht voor lokaal eigenaarschap in ontwikkelingssamenwerking. Zo willen ze bijvoorbeeld dat een gelijkwaardige relatie met Afrika een topprioriteit wordt in het buitenlandbeleid. Ze zetten ze in op lokale experts, ngo's en bedrijven in het hulp- en handelsbeleid. Het is alleen jammer dat Volt deze aanpak niet meer concretiseert. Volt heeft veel aandacht voor het tegengaan van door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking. Ook zien zij hoe landen in het mondiale Zuiden kapitaalstromen verliezen vanwege oneerlijke belastingverdragen. Op Europees vlak komt Volt met een reeks aan maatregelen om belastingontwijking tegen te gaan. Dit doen zij bijvoorbeeld door één Europese winstbelasting te heffen. Tot slot, wil Volt illegale kapitaalstromen uit landen in het mondiale Zuiden stoppen. Ze stellen Europese multinationals die in deze landen bewust verkeerde handelscijfers opgeven, strafbaar. Met een witwasregeling willen ze samen met banken deze bedrijven opsporen.

DEMOCRATISCH '66 (D66)

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** goed
- **Intersectionaliteit:** goed
- **Internationaal:** goed
- **Dwarsdoorsnijdend:** goed

In het verkiezingsprogramma van D66 krijgt intersectionaliteit een eigen hoofdstuk én komt het dwarsdoorsnijdend terug in het programma. Maatregelen variëren van aandacht vragen voor onderzoek naar gender en sekse in de zorg, tot het adresseren van de loonkloof. En van het regelen van transitieverlof voor transgender personen, tot het toegankelijk maken van het openbaar vervoer voor mensen met een beperking. Gendergelijkheid en vrouwenrechten komen ook dwarsdoorsnijdend terug in het programma, van het hoofdstuk over migratiebeleid tot de arbeidsmarkt tot sport en de zorg. Van alle partijen, besteedt D66 de meeste aandacht aan vrouwenrechten en gendergelijkheid in het buitenland en hulp- en handelsbeleid. Zo willen ze het feministische buitenlandbeleid doorzetten, betekenisvolle deelname van vrouwen en LGBTI+-personen garanderen in het handel-, klimaat-, vrede en veiligheid- en energietransitie-beleid én willen ze wereldwijd de positie van vrouwen en LGBTI+-personen verbeteren.

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** goed
- **Klimaatplannen:** goed
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** goed
- **Klimaatfinanciering:** matig

D66 erkent in het verkiezingsprogramma dat landen in het mondiale Zuiden nu al veel meer te kampen hebben met problemen veroorzaakt door klimaatverandering, terwijl zij een veel kleinere rol hebben gespeeld in het veroorzaken hiervan. Daarom vinden zij dat Nederland én Europa een eerlijke bijdrage moeten leveren aan het adresseren van deze wereldwijde uitdaging. Dit kan bijvoorbeeld door het bieden van oplossingen aan deze landen naast financiële ondersteuning. Ook willen zij dat Nederland koploper wordt in het opzetten van een internationaal fonds om wereldwijd klimaatschade te herstellen. Ook wanneer het aankomt op het nationale klimaatbeleid is D66 ambitieus. Zo willen zij in 2030 een

GOED

60% reductie van de uitstoot van CO2 en klimaatneutraal zijn in 2040. Als D66 het voor het zeggen krijgt, worden fossiele subsidies afgebouwd, moeten vervuilende sectoren zoals de industrie en de landbouw klimaatneutraal worden en gaat de vervuiler betalen.

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: goed**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): goed**
- **Eerlijke energietransitie: matig**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: goed**

Net zoals haar mede-initiatiefnemers van een Nederlandse wet voor verantwoord ondernemen, benoemt D66 het belang van deze wetgeving in het verkiezingsprogramma. Als het aan D66 ligt, nemen Nederlandse bedrijven hun verantwoordelijkheid om mensenrechten en milieu in de productieketen te respecteren. Ze pleiten voor wetgeving, op Nederlands of Europees niveau, om dit af te dwingen. Naast deze bindende maatregelen, besteedt D66 ook aandacht aan hoe de overheid kan afdwingen dat bedrijven verantwoord ondernemen. Dit kan bijvoorbeeld door van bedrijven te verwachten dat zij de OESO-richtlijn³ respecteren als ze met een handelsmissie meewillen. Daarbovenop heeft D66 ook oog voor de negatieve gevolgen van onze productie en consumptie voor mens en milieu in het mondiale Zuiden, vanwege de grondstoffenwinning die daarvoor nodig is. De reeks maatregelen die D66 introduceert om hergebruik en het minder gebruiken van grondstoffen te stimuleren, bestrijkt meerdere pagina's in het programma. Maatregelen variëren van het introduceren van een materialenpaspoort in de bouw tot het wettelijk afdwingen van het recht op reparatie. D66 streeft ernaar om in 2050 een circulaire economie te hebben in Nederland. In de tussentijd willen zij zo hoog mogelijk op de R-ladder eindigen. D66 heeft geen aandacht voor een meer rechtvaardigere verdeling van grondstoffen tussen het mondiale Zuiden en Noorden.

³ Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

MATIG

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- Internationale samenwerking: **goed**
- Eerlijke belastingen: **matig**
- Feministisch buitenlandbeleid: **matig**

Ook D66 houdt vast aan internationale normen: zij willen weer 0,7 procent van het bruto nationaal inkomen aan internationale samenwerking besteden. D66 wil er ook voor zorgen dat dit budget alleen daar naartoe gaat. Migratiesamenwerking en klimaatfinanciering worden uit aparte budgetten betaald. D66 benoemt niet specifiek dat zij eigenaarschap in het mondiale Zuiden willen verbeteren. Wel willen ze daar inzetten op de versterking van de positie van het lokale maatschappelijke middenveld. Wanneer het aankomt op het migratiebeleid, zet D66 in op een redelijk solidair beleid. Ze houden vast aan internationale en Europese verdragen en willen vluchtroutes veiliger maken. Het D66 programma heeft zeer beperkt aandacht voor de gevolgen van door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking en de inkomsten die landen in het mondiale Zuiden daardoor verliezen. Zij benoemen slechts dat zij belastingontwijking door bedrijven aan willen pakken, maar niet hoe, en gaan niet in op het eerlijker of democratischer maken van belastingverdragen met het mondiale Zuiden. D66 blijft volop inzetten op een feministisch buitenlandbeleid.

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** goed
- **Intersectionaliteit:** goed
- **Internationaal:** slecht
- **Dwarsdoorsnijdend:** goed

BIJ1 is de partij waarbij gender en andere intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking het meest dwarsdoorsnijdend voorkomen in het programma. Zo wordt racisme bij de overheid, in de zorg en in het woonbeleid aangepakt. Ook wordt rekening gehouden met mensen met een beperking op de werkvloer, in de zorg, in overheidsgebouwen en bij de bouw van nieuwbouwwoningen. Wanneer het aankomt op de zorg of het onderwijs, introduceert BIJ1 een reeks maatregelen om deze publieke instellingen meer toegankelijk te maken voor transgender of queer mensen, mensen van kleur en vrouwen. Zo staan er nog tal van voorbeelden in het partijprogramma waarbij er rekening gehouden wordt met intersectionaliteit.

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** matig
- **Klimaatplannen:** goed
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** goed
- **Klimaatfinanciering:** matig

BIJ1 heeft ook veel aandacht voor het feit dat de zwaarste lasten van klimaatverandering met name worden gedragen door de armste landen ter wereld. Omdat het mondiale Noorden verantwoordelijk is voor het merendeel van de CO₂-uitstoot, dragen ze ook een verantwoordelijkheid om landen in het mondiale Zuiden te ondersteunen met hun klimaatpakket, aldus BIJ1. BIJ1 komt niet met concrete oplossingen, zoals het vrijmaken van klimaatfinanciering om deze landen te ondersteunen of een internationaal klimaatschadefonds. Wel geeft de partij aan dat Nederland zich hier bij de Verenigde Naties hard voor moet maken. BIJ1 is zeer ambitieus wanneer het aankomt op het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Zij willen een reductie van 75% in 2025. Ze zien daarbij het afbouwen van fossiele subsidies en de bio-industrie, het stoppen van olie- en gaswinning in Nederland en het sluiten van vervuilende bedrijven zoals Tata Steel als belangrijkste oplossingen.

GOED

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens:** goed
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** goed
- **Eerlijke energietransitie:** goed
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken:** matig

BIJ1 slaat de spijker op de kop wanneer het aankomt op de analyses in het verkiezingsprogramma: zij erkennen de negatieve gevolgen die onze Nederlandse productie en consumptie heeft op de rest van de wereld, met name wanneer het aankomt op het inwinnen van de grondstoffen voor onze energietransitie. Ook erkennen zij het belang van een rechtvaardige verdeling van grondstoffen en de noodzaak van een transitie naar een duurzame, circulaire economie. Helaas wordt deze analyse niet doorvertaald naar concrete beleidsmaatregelen. BIJ1 pleit in het programma voor protocollen voor eerlijke handel, duurzaamheid en mensenrechten voor bedrijven. Hierbij richten ze zich zowel op binnen- als buitenland. Het enige wat mist, is het belang van wetgeving om dit ook daadwerkelijk af te dwingen.

MATIG

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking:** matig
- **Eerlijke belastingen:** goed
- **Feministisch buitenlandbeleid:** matig

Van alle partijen besteedt BIJ1 de meeste aandacht aan de ongelijke machtsstructuren tussen landen in het mondiale Zuiden en het mondiale Noorden. Ze zetten vol in op dekolonisatie. BIJ1 komt ook met zeer specifieke maatregelen om de gevolgen van kolonisatie te onderzoeken en te adresseren. Dit werkt door in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid, door BIJ1 'internationale armoedebestrijding' genoemd, maar wordt helaas niet bekrachtigd met concrete maatregelen. BIJ1 wil er wel voor zorgen dat 1% van het bruto nationaal product wordt besteed aan ontwikkelingssamenwerking. De partij zorgt er ook voor dat wat we met de ene hand geven, niet met de andere hand wordt weggenomen. Dit doen zij door belastingontwijking door multinationals aan te pakken. Tot slot, is BIJ1 voorstander

van een zeer solidair migratiebeleid, met bijvoorbeeld open grenzen, verblijfsrechten voor alle migranten en een einde aan migratiedeals.

CHRISTENUNIE

NIEUWE

VERBONDENHEID

GOED

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** goed
- **Intersectionaliteit:** goed
- **Internationaal:** matig
- **Dwarsdoorsnijdend:** matig

Intersectionaliteit komt redelijk dwarsdoorsnijdend terug in het ChristenUnie-programma. Zo komen zij met maatregelen om racisme op de arbeidsmarkt, in het onderwijs, wonen, sport, zorg en bij het optreden van de overheid tegen te gaan. Ze willen dat Nederlands, Fries én gebarentaal wordt verankerd in de grondwet én pakken haatmisdrijven aan. Ook vrouwenrechten komen redelijk dwarsdoorsnijdend terug, bijvoorbeeld in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid, asielbeleid en het beleid over de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd doet de ChristenUnie ook een aantal voorstellen om de rechten voor bepaalde groepen in de samenleving in te perken. Bijvoorbeeld de seksuele en reproductieve rechten en vrijheden van vrouwen of de rechten van trans personen. Zo doen ze voorstellen om het ondergaan van een abortus te bemoeilijken en zijn ze tegen de nieuwe transgenderwet.

MATIG

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** goed
- **Klimaatplannen:** goed
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** goed
- **Klimaatfinanciering:** matig

De ChristenUnie heeft ook aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd en de schade die de Nederlandse productie en consumptie daaraan toebrengt. Daarom willen ze een eerlijke verdeling van klimaatfinanciering. Het is wel jammer dat de ChristenUnie deze maatregelen niet meer concretiseert. Dit zouden zij bijvoorbeeld kunnen doen door klimaatschade te benoemen of klimaatfinanciering additioneel aan het ontwikkelingssamenwerkingsbudget te maken. De ChristenUnie wil het Klimaatakkoord van Parijs, de Europese wetgeving die daarop gebaseerd is en de Nederlandse klimaatwet behouden, want ze zien het als een goed fundament voor de Nederlandse

klimaatinzet. Ze willen de CO₂-uitstoot zelfs met 60% reduceren in 2030 in plaats van 55%, zoals nu afgesproken is. De ChristenUnie ziet vooral een rol voor belastingen om dit voor elkaar te krijgen: ze willen naast een CO₂-heffing voor bedrijven ook een stikstofheffing invoeren. Subsidies en fiscale voordelen voor de fossiele industrie moeten afgebouwd worden, aldus de ChristenUnie. Naast de grote industrie moeten ook de luchtvaart, scheepvaart en landbouw een CO₂-heffing betalen als het aan de ChristenUnie ligt.

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens:** goed
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** goed
- **Eerlijke energietransitie:** matig
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken:** goed

De ChristenUnie is voorstander van een wet om verantwoord ondernemen door bedrijven af te dwingen, in lijn met de OE-SO-richtlijnen⁴. Daarbij is de ChristenUnie ook voorstander van het omkeren van de bewijslast. Dit betekent dat wanneer een ondernemer grondstoffen uit een hoog-risico regio importeert, de ondernemer zelf moet aantonen dat er geen kinderarbeid of andere mensenrechtenschendingen bij gepaard zijn. Dit is anders dan de huidige situatie, waar de overheid of een organisatie aan moet tonen dat er misstanden plaats hebben gevonden. Dit legt de bewijslast bij de slachtoffers van de misstanden, die vaak niet de financiële middelen hebben om dure rechtszaken aan te spannen of uitgebreid bewijsmateriaal te verzamelen, waardoor bedrijven niet aansprakelijk worden gehouden. De ChristenUnie besteedt in het programma ook zeer veel aandacht aan de gevolgen van de Nederlandse productie en consumptie op de rest van de wereld. Zo komen zij met een flinke reeks maatregelen om zowel hergebruik te bevorderen, als het gebruik van grondstoffen te verminderen. Ook daarin ziet de ChristenUnie een grote rol voor belastingen.

⁴ Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

MATIG

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- Internationale samenwerking: **matig**
- Eerlijke belastingen: **goed**
- Feministisch buitenlandbeleid: **slecht**

De ChristenUnie houdt vast aan internationale normen. Zij willen weer 0,7 procent van het bruto nationaal inkomen aan internationale samenwerking besteden. Dit budget mag volgens de ChristenUnie niet uitgegeven worden aan het bevorderen van handel of het beperken van migratie. Het is niet duidelijk of internationale klimaatfinanciering wél uit dit budget mag komen. De ChristenUnie heeft ook oog voor lokaal eigenaarschap. Zo vinden zij het bijvoorbeeld belangrijk dat er samengewerkt wordt met lokale maatschappelijke organisaties. Dat dit zich niet uit in concrete maatregelen, is jammer. Ondanks het feit dat de ChristenUnie aangeeft voorstander te zijn van een rechtvaardig en gastvrij migratiebeleid, in lijn met internationaal recht, zijn zij net als het CDA voorstander van het Canadese model. Hierbij mogen vluchtelingen en migranten alleen op uitnodiging naar de Europese Unie komen. Tot slot wil de ChristenUnie ook dat Nederland haar "fiscale leven betert", door belastingontwijking aan te pakken. Zo willen zij bijvoorbeeld 'belasting rulings' openbaar maken en het 'country-by-country rapporteren' door bedrijven verplicht stellen. Dit om te weten waar zij belasting betalen. De ChristenUnie zet helaas niet in op het doorvoeren van een feministisch buitenlandbeleid.

SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP)

NU DE

MENSEN.

MATIG

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **matig**
- Intersectionaliteit: **matig**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

Intersectionaliteit komt mondjesmaat terug in het SP-programma. Ze willen de loonkloof tussen mannen en vrouwen dichten, komen met maatregelen om toegankelijkheid voor mensen met een beperking te verbeteren en opperen een aantal maatregelen om discriminatie tegen te gaan. Naast de loonkloofmaatregel, komt gendergelijkheid of vrouwenrechten niet terug in het SP-programma.

MATIG

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **matig**
- Klimaatplannen: **goed**
- Erkenning verantwoordelijkheid: **matig**
- Klimaatfinanciering: **matig**

De SP vindt dat landen in het mondiale Zuiden ondersteund moeten worden bij het aanpakken van klimaatverandering maar geeft niet aan hoe. Het is ook niet duidelijk hoe de SP wil dat dit betaald wordt. De SP hangt verder geen doelstellingen aan het voorkomen van de opwarming van de aarde. Zij willen vooral dat klimaatbeleid rechtvaardig is en dat de rekening bij grote, vervuilende bedrijven terecht komt en niet de burger. Subsidies aan de fossiele industrie willen zij stopzetten en in de landbouw willen ze schaalvergroting tegengaan en de rekening bij financiers neerleggen.

SLECHT

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): **goed**
- Eerlijke energietransitie: **slecht**
- Circulaire grondstoffen hergebruiken: **slecht**

MATIG

De SP is initiatiefnemer van de Nederlandse wet op het gebied van internationaal verantwoord ondernemen. Helaas benoemen zij het belang van deze wetgeving niet expliciet in het verkiezingsprogramma. Wel staat er in het programma dat de SP zich hard zal maken voor wetten en regels om 'vervuiling, corruptie en uitbuiting door multinationals' aan te pakken. Verder heeft de SP geen aandacht voor een rechtvaardige klimaattransitie in het buitenland of de gevolgen van grondstoffenwinning daar. De SP introduceert dan ook geen maatregelen voor hergebruik of het verminderen van het gebruik van grondstoffen in het programma.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- Internationale samenwerking: **matig**
- Eerlijke belastingen: **goed**
- Feministisch buitenlandbeleid: **slecht**

De SP geeft in het programma aan door te willen gaan met het bieden van ontwikkelingshulp en noodhulp waar dit nodig is. Het hangt daar alleen geen percentages of budget aan. De SP wil dat migratiesamenwerking ook uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking wordt betaald. Verder is het niet helemaal duidelijk hoe de SP met migratie wil omgaan, behalve dat zij aangeven dat 'mensen die misbruik maken van asielregelingen zo snel mogelijk teruggestuurd moeten worden'. Ook de bestuurders van bedrijven die belasting ontwijken wil de SP stevig aanpakken. Zij moeten strafrechtelijk vervolgd worden, aldus de SP. De partij wil ook internationale belastingontwijking bestraffen, in samenwerking met landen uit het mondiale Zuiden, maar geeft niet aan hoe. Wel weten ze in welke gebieden ze verandering willen zien. Ze introduceren ook een 'toets op beleidscoherentie'. Hiermee kan volgens de SP worden getoetst waar al het beleid aan moet voldoen. De SP zet niet in op een feministisch buitenlandbeleid.

CHRISTEN-DEMOCRATISCH APPÈL (CDA)

RECHT DOEN. EEN HOOPVOLLE

AGENDA VOOR HEEL NEDERLAND.

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **slecht**
- Intersectionaliteit: **matig**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

Alhoewel het verkiezingsprogramma aangeeft voor 'heel Nederland' te zijn, heeft het CDA zeer mondjesmaat aandacht voor intersectionaliteit in het programma. Zo staan er een aantal algemene uitspraken in over hoe iedereen gelijk dient te zijn in de samenleving, ongeacht afkomst of geslacht. Dit vertaalt zich alleen niet in concrete maatregelen, afgezien van een aantal maatregelen om de afstand tot de arbeidsmarkt voor mensen met een beperking terug te dringen. Vrouwenrechten en gendergelijkheid komen niet dwarsdoorsnijdend terug in het CDA-programma en ook niet in het hoofdstuk over het buitenlandbeleid.

MATIG

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **matig**
- Klimaatplannen: **goed**
- Erkenning verantwoordelijkheid: **slecht**
- Klimaatfinanciering: **matig**

Het CDA heeft geen oog voor de ongelijke gevolgen van klimaatverandering wereldwijd of de verantwoordelijkheid van het mondiale Noorden daarin. Ze introduceren ook geen maatregelen om landen in het mondiale Zuiden te ondersteunen met hun klimaatpak en besteden geen aandacht aan internationale klimaatfinanciering. Het CDA wil vasthouden aan de afspraken uit het Klimaatakkoord en daarmee de opwarming van de aarde tot 2 graden, en zo mogelijk 1,5 graad, beperken. Wanneer het aankomt op het uitfaseren van fossiele brandstoffen is het CDA minder ambitieus dan andere partijen. Zo spreken ze niet over het afbouwen van fossiele subsidies en willen ze alleen afspraken maken met de grootste vervuilers in Nederland. In de landbouwsector wil het CDA zowel nieuwe verdienmodellen stimuleren, als oude verdienmodellen behouden.

MATIG

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): matig**
- **Eerlijke energietransitie: slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: goed**

Net als veel andere partijen, heeft het CDA in het verkiezingsprogramma staan dat de productnormen voor geïmporteerde producten gelijk moeten staan aan de normen van producten die hier geproduceerd worden. Ondanks dat dit een kans is voor regelgeving op het gebied van verantwoord ondernemen, voorziet het CDA vooral een rol voor importheffingen en normering om dit voor elkaar te krijgen. Over de verantwoordelijkheid van bedrijven om mens en milieu in hun ketens te respecteren, zegt het CDA het volgende: “Tegelijkertijd bevorderen we ook dat onze eigen bedrijven eerlijk ondernemen in lageloonlanden, met respect voor mens en milieu. Daarom zetten we ons in voor bindende en vrijwillige maatregelen, in lijn met de internationaal erkende OESO-richtlijnen⁵, om maatschappelijk verantwoord ondernemen de norm te maken”. CDA heeft daarmee geen aandacht voor de gevolgen van grondstoffenwinning op de rest van de wereld of voor het belang van een rechtvaardige verdeling van grondstoffen. Wél zetten ze in op hergebruik van grondstoffen, bijvoorbeeld door het recht op reparatie. Ze leggen de verantwoordelijkheid van recycling bij de producent, in plaats van de consument.

⁵ Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- Internationale samenwerking: **slecht**
- Eerlijke belastingen: **matig**
- Feministisch buitenlandbeleid: **slecht**

Het CDA wil de investeringen in ontwikkelingssamenwerking stapsgewijs terugbrengen naar het internationaal afgesproken niveau van 0,7% van het bruto nationaal inkomen. Daarbij pleiten ze voor een ontwikkelingssamenwerking die zich meer zal richten op harmonische groei en economische kansen dan hulp. Dit om het perspectief op het met name Afrikaanse continent te vergroten en om migratie terug te dringen. Ze doen dit niet vanuit dekolonisatie-overwegingen, het aanpakken van ongelijke machtsstructuren en/of het adresseren van grondoorzaken. Het CDA is dan ook geen voorstander van een solidair migratiebeleid. Ze willen namelijk dat economische migranten in de toekomst alleen op uitnodiging naar de Europese Unie komen. Het is verrassend dat het CDA het belang van een feministisch buitenlandbeleid niet benoemd, aangezien dit beleid is geïntroduceerd door hun eigen ex-Minister voor Buitenlandse Zaken, Wopke Hoekstra.

NIEUW SOCIAAL CONTRACT (NSC)

TIJD VOOR HERSTEL. VERTROUWEN.

ZEKERHEID. PERSPECTIEF.

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **slecht**
- Intersectionaliteit: **matig**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

Er is mondjesmaat aandacht voor intersectionaliteit in het programma van Nieuw Sociaal Contract. Zo wordt er aandacht gevraagd voor het verbod op discriminatie en voor de bescherming van LHBTI's op school, op het werk en in de samenleving. Daarnaast geeft Nieuw Sociaal Contract aan dat het tegengaan van discriminatie, uitsluiting en onveiligheid op de werkvloer een belangrijk thema is. Nieuw Sociaal Contract komt niet meer specifieke maatregelen om bijvoorbeeld discriminatie op de werkvloer tegen te gaan. Er wordt geen aandacht besteed aan het bevorderen van gendergelijkheid of aan vrouwenrechten.

MATIG

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **matig**
- Klimaatplannen: **goed**
- Erkenning verantwoordelijkheid : **slecht**
- Klimaatfinanciering: **slecht**

Nieuw Sociaal Contract wil vasthouden aan het Klimaatakkoord van Parijs en onze afhankelijkheid van fossiele bronnen afbouwen. Bijvoorbeeld door fossiele subsidies, die zij definiëren als nationale subsidies "die grote bedrijven ontvangen in de vorm van vrijstellingen en degressieve tarieven in de energiebelasting" in Europees verband af te bouwen. Wanneer het aankomt op het verduurzamen van de landbouwsector, wil Nieuw Sociaal Contract de veeteelt en melkveehouderij meer grondgebonden en circulair maken en duurzaam bodemgebruik leidend maken in de akkerbouw. Nieuw Sociaal Contract besteedt in het verkiezingsprogramma geen aandacht aan de

gevolgen van klimaatverandering wereldwijd of de Nederlandse verantwoordelijkheid daarin. Zij introduceren dan ook geen maatregelen om landen in het mondiale Zuiden (financieel) te ondersteunen met hun klimaataanpak of om te compenseren voor de wereldwijde klimaatschade, bijvoorbeeld via een internationaal fonds.

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen & duurzame ketens:** **matig**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** **slecht**
- **Eerlijke energietransitie:** **slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken:** **goed**

Nieuw Sociaal Contract heeft in het verkiezingsprogramma geen oog voor de verantwoordelijkheid van bedrijven om mensenrechten en milieu te respecteren in hun productieketens wereldwijd. Hetzelfde geldt voor wetgeving op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen om dit af te dwingen. Het verkiezingsprogramma spreekt af en toe over het probleem van 'grondstoffenschaarste' en het belang om hier wat aan te doen, maar er is daarbij geen oog voor de negatieve gevolgen van deze grondstoffenwinning voor mens en milieu wereldwijd. Ook is er geen aandacht voor een eerlijke verdeling van deze grondstoffen tussen landen in het mondiale Noorden en het mondiale Zuiden. Toch wordt er aandacht besteed aan recycling en het verminderen van ons gebruik van grondstoffen in het programma. Zo wil Nieuw Sociaal Contract toewerken naar een circulaire economie, door bijvoorbeeld producenten verantwoordelijk te maken voor het inzamelen en hergebruik van hun producten (de zogeheten 'Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid'). Ook willen ze verspilling van grondstoffen tegengaan, door knelpunten in wetgeving weg te nemen om afval als grondstof te kunnen gebruiken, en door recycling en reparatie meer te stimuleren.

MATIG

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Gelijkwaardige samenwerking:** **matig**
- **Internationale samenwerking:** **slecht**
- **Eerlijke belastingen:** **goed**
- **Feministisch buitenlandbeleid:** **slecht**

Nieuw Sociaal Contract wil ontwikkelingssamenwerking behouden maar hangt geen percentage aan het ontwikkelingsbudget. Wél willen ze scherper letten op effectiviteit, hulp verstrekken aan een beperkt aantal landen en een koppeling maken tussen het migratiebeleid en ontwikkelingssamenwerking. Wanneer het aankomt op het migratiebeleid, wil Nieuw Sociaal Contract een richtgetal voor het maximum migratiesaldo (50.000 per jaar). Daarnaast wil de partij het 'tweestatusstelsel' opnieuw invoeren, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen mensen uit landen waar grootschalig geweld is en mensen uit een "veilig land". Als het niet lukt om hier in Europees verband afspraken over te maken, wil de partij de mogelijkheid om uit Europese verdragen te stappen ("Opt-Out"). Belastingontwijking gefaciliteerd door mazen in de Nederlandse belastingwetgeving wordt aangepakt door Nieuw Sociaal Contract. Zo willen ze een einde aan brievenbusfirma's en zijn ze voorstander van een internationale minimale winstbelasting om een race naar de bodem op belastinggebied tussen verschillende landen tegen te gaan. Er wordt geen aandacht besteedt aan een feministisch buitenlandbeleid of aan het adresseren van ongelijke machtsrelaties of aan dekolonisatie.

STAATKUNDIG GEREFORMEERDE PARTIJ (SGP)

WOORD

HOUDEN.

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **slecht**
- Intersectionaliteit: **slecht**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

De SGP besteedt geen aandacht aan intersectionaliteit in het verkiezingsprogramma. Integendeel, ze willen juist de rechten van diverse groepen in de samenleving inperken. Zo willen ze de seksuele rechten en reproductieve vrijheden van vrouwen in Nederland en het buitenland beperken. Dit doen zij onder andere door het bemoeilijken van het ondergaan van een abortus. Hetzelfde geldt voor de rechten van LGBTI+-mensen. De SGP is tegen de transgender-wet. Verder besteedt de SGP geen aandacht aan vrouwenrechten of gendergelijkheid in het programma. Ze komen ook niet met maatregelen die rekening houden met diverse bevolkingsgroepen, bijvoorbeeld mensen van kleur of mensen met een beperking.

MATIG

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **matig**
- Klimaatplannen: **matig**
- Erkenning verantwoordelijkheid: **slecht**
- Klimaatfinanciering: **slecht**

De SGP besteedt geen aandacht aan de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd of de verantwoordelijkheid van Nederland daarin. Ze zetten dan ook niet in op maatregelen om landen in het mondiale Zuiden (financieel) te ondersteunen om hun klimaatschade te herstellen. De SGP wil ook niet vasthouden aan doelstellingen wanneer het aankomt op de nationale aanpak van klimaatverandering. Wel willen ze dat in 2050 fossiele brandstoffen worden uitgefaseerd. De SGP wil dat de vervuiler betaalt voor de uitstoot van CO2, zo moet de CO2-prijs omhoog en moet vliegen zwaarder belast worden.

MATIG

VERANTWOORD ONDERNEMEN & DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen & duurzame ketens:** **matig**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** **slecht**
- **Eerlijke energietransitie:** **slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken:** **goed**

De SGP heeft, net zoals de ChristenUnie, in het verkiezingsprogramma oog voor het feit dat Nederlandse consumptie en productieschade aanricht aan het milieu en het klimaat. Daarom zetten ze in op een aantal maatregelen om hergebruik en het minder gebruiken van grondstoffen te stimuleren. Deze gaan met name over belastingen. Zo willen ze de btw op reparatie verlagen naar 9% en de belasting op consumptie en het gebruik van ruwe grondstoffen verhogen. De SGP heeft helaas geen oog voor een rechtvaardige verdeling van grondstoffen voor de energietransitie of voor de verantwoordelijkheid van bedrijven om mens en milieu te respecteren in productieketens. De SGP gaat dan ook niet in op het belang van wetgeving voor internationaal verantwoord ondernemen.

SLECHT

GELIJKWAARDIGE SAMENWERKING

- **Gelijkwaardige samenwerking:** **slecht**
- **Internationale samenwerking:** **matig**
- **Eerlijke belastingen:** **slecht**
- **Feministisch buitenlandbeleid:** **slecht**

De SGP pleit niet voor een feministisch buitenlandbeleid. De SGP zet wél in op een ruimhartig budget voor ontwikkelingssamenwerking. De partij hangt hier alleen geen percentages aan. Alhoewel de SGP niet spreekt over het belang van eigenaarschap van landen in het Globale Zuiden, zetten ze wel in op de versterking van lokale maatschappelijke organisaties en lokale productieketens. Helaas hebben zij geen aandacht voor de door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking en de inkomsten die landen in het Globale Zuiden mislopen ten gevolge hiervan.

VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE (VVD)

RUIJTE GEVEN.

GRENZEN STELLEN.

MATIG

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** **matig**
- **Intersectionaliteit:** **goed**
- **Internationaal:** **slecht**
- **Dwarsdoorsnijdend:** **slecht**

De VVD besteedt geen aandacht aan vrouwenrechten en gendergelijkheid in het programma, dus ook niet in het buitenland of hulp- en handelsbeleid. De VVD heeft mondesmaat aandacht voor intersectionele vormen van onderdrukking en voorrecht, met name in het justitiebeleid. Zo willen ze een verbod op homogenezing, willen ze haatmisdrijven zwaarder straffen en discriminatie strenger aanpakken.

SLECHT

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** **slecht**
- **Klimaatplannen:** **matig**
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** **slecht**
- **Klimaatfinanciering:** **matig**

De VVD heeft geen aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd. Evenmin over hoe dit ongelijkheid versterkt en wat de Nederlandse verantwoordelijkheid is daarin. Hetzelfde geldt voor internationale klimaatsamenwerking en het (financieel) ondersteunen van landen in het mondiale Zuiden. Het klimaatbeleid van de VVD zit vol tegenstellingen. Hoewel de VVD wil vasthouden aan de doelstellingen uit de klimaatwet, zetten ze niet in op de ambitieuze maatregelen die hier ook daadwerkelijk voor zullen zorgen. Over het uitfasen van de subsidiëring van fossiele brandstoffen wordt bijvoorbeeld geen woord gerept. Alle bedrijven moeten voldoen aan 'realistische-ambitieuze' uitstootnormen. Alleen als ze dat doen, maken ze kans op ondersteuning en ontwikkelingsmogelijkheden. De VVD heeft aandacht voor het verduurzamen van de landbouwsector. Tegelijkertijd wordt niet duidelijk of de grootschalige landbouw mag blijven voortbestaan.

MATIG

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: matig**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): matig**
- **Eerlijke energietransitie: slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: goed**

De VVD wil dat wettelijke eisen aan bedrijven realistisch zijn. Daarom zetten ze in op Europese regels rondom internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het wordt niet duidelijk of ze met 'regels' de Europese wetgeving bedoelen én of deze moet voldoen aan de OESO-richtlijnen⁶. De VVD heeft helaas ook geen aandacht voor de gevolgen van onze productie en consumptie op mens en milieu in het buitenland. De VVD zet wél in op het hergebruiken en het verminderen van gebruik van grondstoffen. Dit lijkt vooral gemotiveerd te worden door de geopolitieke context en grondstoffenschaarste. De partij wil vasthouden aan het realiseren van de circulaire economie in 2050.

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking: slecht**
- **Eerlijke belastingen: matig**
- **Feministisch buitenlandbeleid: slecht**

Wanneer het aankomt op ontwikkelingssamenwerking, wil de VVD niet committeren aan percentages. Ook hebben zij het idee ontwikkelingsrelaties met landen onder de loep nemen en zo nodig afbouwen. Opvang in de regio moet van de VVD óók betaald worden uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking. Zelfs noodhulp is niet veilig voor de VVD, deze moet meer gericht worden op landen waar "migratiestromen" vandaan komen,

⁶ Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

aldus het verkiezingsprogramma. Het migratiebeleid van de VVD is dan ook allesbehalve solidair. Ze willen namelijk meer deals sluiten met twijfelachtige regeringen en de “instroom” beperken. Alhoewel de VVD niet erkent dat Nederland belastingontwijking faciliteert, willen ze wel doorgaan met het aanpakken van belastingconstructies in de Europese Unie en bij de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De VVD geeft niets om feministisch buitenlandbeleid.

BOERBURGERBEWEGING (BBB)

IEDERE DAG BBBETER. VAN VERTROUWEN-

SCRISIS NAAR NOABERSTAAT.

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **slecht**
- Intersectionaliteit: **matig**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

Het BBB-verkiezingsprogramma heeft mondjesmaat aandacht voor intersectionaliteit en gendergelijkheid. Zo besteden zij aandacht aan mensen met een beperking en de "regenbooggemeenschap", zoals ze het zelf noemen in het programma. Ze hebben ook een aantal concrete maatregelen om antisemitisme tegen te gaan. Naast een algemene maatregel met betrekking tot het gelijkstellen van het uurloon tussen mannen en vrouwen, komen vrouwenrechten en gendergelijkheid verder niet terug in het BBB-programma.

SLECHT

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **slecht**
- Klimaatplannen: **slecht**
- Erkenning verantwoordelijkheid: **slecht**
- Klimaatfinanciering: **slecht**

Voor BBB houdt het Nederlandse klimaatbeleid op bij de grens. Zij hebben geen oog voor de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd of het Nederlandse aandeel daarin. Zij komen dan ook niet met maatregelen om landen in het mondiale Zuiden (financieel) te ondersteunen bij hun aanpak van klimaatverandering. BBB is voorstander van klimaatbeleid op basis van wat zij "gezond verstand" noemen. Dit betekent dat zij enerzijds aangeven zich maximaal in te zetten voor het behalen van de klimaatdoelstelling uit het Parijs Akkoord. Anderzijds willen zij de betaalbaarheid voor burgers en concurrentiepositie van bedrijven behouden. Wanneer het aankomt op de uitwerking, heeft BBB weinig ambitieuze plannen in het verkiezingsprogramma staan. Zo geven zij aan fossiele brandstoffen te willen uitfasen, maar niet hoe, en niet voordat er alternatieven bestaan (zoals kernenergie).

SLECHT

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: slecht**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): slecht**
- **Eerlijke energietransitie: slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: matig**

BBB heeft geen aandacht in het verkiezingsprogramma voor ontbrekende wetgeving op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen. Integendeel, BBB wil regelgeving voor bedrijven juist verminderen op nationaal én internationaal niveau. De partij wil zich er ook voor inzetten om het Nederlandse MKB te “beschermen” tegen de OESO-richtlijnen⁷. BBB heeft eveneens geen aandacht voor de effecten van de benodigde grondstoffenwinning voor onze producten, op mens en milieu in het buitenland. Laat staan een rechtvaardige verdeling van deze grondstoffen. BBB wil de invoer van edelmetalen uit o.a. Afrika juist laten toenemen. Het verkiezingsprogramma heeft wel oog voor hergebruik. Bijvoorbeeld door middel van recycling en het stimuleren van circulair productontwerp, evenals het recyclen van accu's en batterijen.

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking: slecht**
- **Eerlijke belastingen: slecht**
- **Feministisch buitenlandbeleid: slecht**

BBB hangt geen percentages aan het ontwikkelingsbudget maar geeft wel aan kritisch te willen evalueren waar het geld heen gaat en waar het aan besteed wordt. De partij wil dat regionaal en lokaal eigenaarschap en het versterken van zelfredzaamheid

⁷ Deze richtlijnen, opgesteld door de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. De Nederlandse overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat zij deze richtlijnen implementeren.

voorop staat binnen ontwikkelingssamenwerking. Maar voor BBB liggen daar geen overwegingen over dekolonisatie, het aanpakken van ongelijke machtsstructuren of het adresseren van grondoorzaken aan ten grondslag. BBB is zeker geen voorstander van een solidair migratiebeleid. Zij willen de "instroom" drastisch beperken naar een quotum van 15.000 asielzoekers. Ook willen zij onderzoeken of het Vluchtelingenverdrag van 1951 vernieuwd of opgezegd kan worden. BBB heeft geen aandacht voor het tegengaan van belastingontwijking via Nederland of eerlijke en democratische belastingverdragen met het mondiale Zuiden.

BOUWEN

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** slecht
- **Intersectionaliteit:** slecht
- **Internationaal:** slecht
- **Dwarsdoorsnijdend:** slecht

Het verkiezingsprogramma van 50plus bestaat uit een paar a4'tjes. Hierin is helaas geen aandacht voor vrouwenrechten en gendergelijkheid. Eveneens is er geen oog voor intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking, behalve wanneer het aankomt op leeftijdsdiscriminatie.

SLECHT

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** slecht
- **Klimaatplannen:** slecht
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** slecht
- **Klimaatfinanciering:** slecht

Alhoewel 50plus aangeeft het belangrijk te vinden om de wereld leefbaar te houden voor huidige en toekomstige generaties, hangen ze hier geen doelstellingen aan. 50plus wil daarbij schade aan de economie voorkomen en economische groei niet belemmeren. De partij ziet de bouw van kerncentrales en investeren in 'krachtige nieuwe technologieën' als belangrijkste oplossingen voor het tegengaan van klimaatverandering. Ook willen zij meer investeren in klimaatadaptatie. Helaas heeft 50plus geen oog voor klimaatverandering wereldwijd of de verantwoordelijkheid van Nederland daarin. Er moet juist minder geld naar 'klimaat én stikstoffondsen' gaan, aldus 50plus. Alhoewel het niet specifiek in het programma staat, zal dat geen toereikende investeringen in de internationale klimaataanpak betekenen.

SLECHT

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: slecht**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): slecht**
- **Eerlijke energietransitie: slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: slecht**

50plus besteedt helaas geen aandacht aan de gevolgen van de Nederlandse productie en consumptie voor de rest van de wereld. Ze komen ook niet met maatregelen op het vlak van recycling of hergebruik van grondstoffen. Tot slot heeft 50plus ook geen oog voor het belang van wetgeving rondom internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen of verantwoord ondernemen in het algemeen.

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking: slecht**
- **Eerlijke belastingen: slecht**
- **Feministisch buitenlandbeleid: slecht**

Alhoewel 50plus aangeeft internationale samenwerking belangrijk te vinden, lijken ze hierbij vooral te doelen op samenwerking binnen de Europese Unie en de NAVO. Het verkiezingsprogramma rept geen woord over ontwikkelingssamenwerking. 50plus heeft ook geen oog voor het adresseren van ongelijke machtsstructuren, dekolonisatie, de aanpak van belastingontwijking of een feministisch buitenlandbeleid.

FORUM VOOR DEMOCRATIE (FVD)

HET PROGRAMMA VAN HOOP,

OPTIMISME EN HERSTEL

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- **Vrouwenrechten:** slecht
- **Intersectionaliteit:** slecht
- **Internationaal:** slecht
- **Dwarsdoorsnijdend:** slecht

Forum voor Democratie heeft geen specifieke vrouwenrechten of gendergelijkheid plannen. Evenmin heeft de partij aandacht voor deze onderwerpen binnen het buitenlandbeleid. Forum voor Democratie zegt in hun programma niets over intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking. Daarentegen doen ze juist een reeks voorstellen om de rechten van verschillende groeperingen in de samenleving in te perken. Bijvoorbeeld wanneer het aankomt op de LGBTI+ gemeenschap, willen ze geen regenboogvlaggen meer op overheidsinstellingen, geen LGBTI+ -educatie op scholen en geen transgenderzorg voor kinderen. Daarnaast willen ze ook geen diversiteitsquota, geen positieve discriminatie en willen ze de Nederlandse excuses voor het slavernijverleden intrekken.

SLECHT

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- **Klimaatrechtvaardigheid:** slecht
- **Klimaatplannen:** slecht
- **Erkenning verantwoordelijkheid:** slecht
- **Klimaatfinanciering:** slecht

Forum voor Democratie heeft geen oog voor de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd of de Nederlandse verantwoordelijkheid daarin. Zij willen zich vooral achter de Nederlandse dijken verschuilen, door zich met name te richten op klimaatadaptatie. Landen in het mondiale Zuiden hoeven niet te rekenen op steun, ook niet rondom klimaatverandering. Sterker nog: Forum voor Democratie wil per direct stoppen met het klimaatbeleid, bijvoorbeeld door het Klimaatverdrag van Parijs en het nationale klimaat- en energieakkoord op te zeggen. Ook willen ze de nationale klimaatwet per direct intrekken. FvD wil verder de Nederlandse kolencentrales opnieuw openen en een kernreactor bouwen.

SLECHT

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: slecht**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): slecht**
- **Eerlijke energietransitie: slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: slecht**

Forum voor Democratie heeft geen aandacht in het programma voor bindende regels op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen of de gevolgen van mijnbouw voor onze productie en consumptie wereldwijd. Bovendien geven ze aan het MKB te willen beschermen tegen regeldruk. Ook zeggen zij een gelijk speelveld te willen bevorderen, argumenten die vaak gebruikt worden tégen dergelijke wetgeving. De partijen die deze argumenten gebruiken vrezen namelijk dat de concurrentiepositie van Nederlandse of Europese bedrijven in het geding komt, wanneer de regelgeving hier strenger is dan elders in de wereld.

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking: slecht**
- **Eerlijke belastingen: slecht**
- **Feministisch buitenlandbeleid: slecht**

Forum voor Democratie wil stoppen met ontwikkelingshulp. Ook willen ze alle internationale verdragen die te maken hebben met migratie en vluchtelingen opzeggen. Forum heeft geen aandacht voor de door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking. Ook zetten ze zich niet in voor een feministisch buitenlandbeleid.

HET JUISTE ANTWOORD 21 (JA21)

NEDERLAND WEER

OP DE RIT.

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **slecht**
- Intersectionaliteit: **slecht**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

JA21 heeft geen enkele aandacht voor vrouwenrechten en gendergelijkheid in het programma. Hetzelfde geldt voor intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking. Integendeel, JA21 is juist tegen een intersectionele lens. Zo staat er in het verkiezingsprogramma te lezen: "Ons hele culturele bestel lijkt een tot slaaf gemaakte van een dwingend discours dat geprogrammeerd is zichzelf eindeloos te herhalen; de werkelijkheid is alleen te bekijken door de lens van ras, klasse en gender en wie het daarmee niet eens is, staat buiten de orde en is wezenlijk slecht. Hier moet een breed maatschappelijk debat over gevoerd worden. Voor JA21 staat één ding vast: dergelijke ideologisering mag niet worden beloond". Daarbij willen ze dat "de Nederlandse cultuur altijd de leidende cultuur in de samenleving moet blijven".

SLECHT

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **slecht**
- Klimaatplannen: **slecht**
- Erkenning verantwoordelijkheid: **slecht**
- Klimaatfinanciering: **slecht**

JA21 heeft geen oog voor de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd of de Nederlandse verantwoordelijkheid daarin. Sowieso wil JA21 dat alle klimaatgelden en -fondsen afgeschaft worden. Aannemelijk geldt dat ook voor internationale klimaatfinanciering. Net zoals de PVV en Forum voor Democratie, ziet JA21 liever dat Nederland de focus verschuift naar klimaatadaptatie in plaats van het tegengaan van klimaatverandering. JA21 ziet zichzelf ook als dé kernenergiepartij. Ze willen daarnaast de in hun ogen 'schone' kolencentrales openhouden. In de landbouwsector wil JA21 dat ecologische voorwaarden ondergeschikt worden gemaakt aan voedselproductie.

SLECHT

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- **Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: slecht**
- **Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): slecht**
- **Eerlijke energietransitie: slecht**
- **Circulaire grondstoffen hergebruiken: slecht**

JA21 besteedt in het verkiezingsprogramma geen aandacht aan de negatieve gevolgen van de winning van de grondstoffen die wij nodig hebben voor onze productie en consumptie. Daarom zet de partij niet in op recycling of het verminderen van het gebruik van grondstoffen. JA21 rept niet specifiek over richtlijnen of wetgeving op het gebied van internationaal verantwoord ondernemen. Wel spreken zij over het terugdringen van Europese duurzaamheidswetgeving voor bedrijven. De partij pleit ook voor vermindering van de regeldruk voor het mkb en het behouden van een internationaal gelijk speelveld voor bedrijven. Dit soort argumenten staan verantwoord ondernemen in de weg.

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking: slecht**
- **Eerlijke belastingen: slecht**
- **Feministisch buitenlandbeleid: slecht**

JA21 wil ontwikkelingshulp afschaffen en is tegen een solidair migratiebeleid. Zo willen zij geen asielopvang in Nederland, alleen nog vluchtelingen uit de regio opvangen, een tijdelijke asielstop en uitstapmogelijkheden (opt-out) uit Europese verdragen. Dit laatste betekent dat lidstaten die niet willen deelnemen aan een bepaald Europees beleid, zoals migratieverdragen, kunnen uitstappen zonder het vaststellen van dit beleid binnen de Unie in gevaar te brengen. Ook zeggen zij het internationale vluchtelingenverdrag graag op. JA21 besteedt verder geen aandacht aan het tegengaan van belastingontwijking of een feministisch buitenlandbeleid.

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID (PVV)

NEDERLANDERS

WEER OP 1.

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- Vrouwenrechten: **slecht**
- Intersectionaliteit: **slecht**
- Internationaal: **slecht**
- Dwarsdoorsnijdend: **slecht**

De PVV besteedt geen aandacht aan vrouwenrechten en gendergelijkheid in het verkiezingsprogramma. Ook heeft de partij geen oog voor intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking, integendeel. Zo willen ze in de grondwet vastleggen dat de 'Joods-christelijke' cultuur de dominante en leidende cultuur wordt in Nederland. Als het aan de PVV ligt, doen gemeenten niet meer mee aan "gendermaatregelen" en "diversiteitsgeneuzel", zoals de partij dit noemt.

SLECHT

KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Klimaatrechtvaardigheid: **slecht**
- Klimaatplannen: **slecht**
- Erkenning verantwoordelijkheid: **slecht**
- Klimaatfinanciering: **slecht**

De PVV wil het klimaatakkoord, de klimaatwet en andere klimaatmaatregelen "direct door de shredder doen", stoppen met de reductie van CO2 en geen windturbines of zonneparken meer plaatsen. Verder moeten de accijnzen op benzine en de vliegtaks afgeschaft worden en de kolencentrales open blijven. Net zoals JA21 en Forum voor Democratie, vindt de PVV dat Nederland vooral moet inzetten op klimaatadaptatie. Ook in de landbouw moeten de stikstofregels geschrapt worden. De PVV heeft geen oog voor de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd en Nederlands aandeel daarin. Klimaatmiljarden moeten volgens de PVV vooral besteed worden aan Nederlanders. Aannemelijk is dat ze dit niet willen besteden aan internationale klimaatfinanciering.

SLECHT

VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAME KETENS

- Verantwoord ondernemen en duurzame ketens: **slecht**
- Wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): **slecht**
- Eerlijke energietransitie: **slecht**
- Circulaire grondstoffen hergebruiken: **slecht**

SLECHT

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- **Internationale samenwerking:** **slecht**
- **Eerlijke belastingen:** **slecht**
- **Feministisch buitenlandbeleid:** **slecht**

De PVV heeft geen enkele aandacht voor de gevolgen van mijnbouw wereldwijd, het belang van een rechtvaardige energietransitie of de waarde van (wetgeving op het gebied van) internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De PVV die het mondiale Zuiden hardnekkig 'de Derde Wereld' blijft noemen in het verkiezingsprogramma, wil een volledige stop op ontwikkelingshulp en het geld vooral in Nederland besteden. De PVV is voor een allesbehalve solidair migratiebeleid, de Nederlandse grenzen moeten dicht en vluchtelingen moeten maar in hun eigen regio opgevangen worden. Als voorbeeld van landen die vluchtelingen op zouden moeten vangen, noemt de PVV 'Koeweit, de Verenigde Arabische Emiraten of Saudi-Arabië'. Stuk voor stuk landen waar ze het niet zo nauw nemen met mensenrechten. De PVV besteedt geen aandacht in het programma aan het tegengaan van belastingontwijking of een feministisch buitenlandbeleid.

4. Welke politieke partijen dragen bij aan wat echt belangrijk is?

Dit is onze gedetailleerde analyse op basis van de feministische partijwijzer.

W maakt een partijprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen nou écht feministisch? Dat vind je terug in deze feministische partijwijzer. ActionAid stelde een lijst van 24 vragen op, verdeeld over de volgende categorieën: (1) vrouwenrechten, (2) klimaatrechtvaardigheid, (3) verantwoord ondernemen en duurzame ketens en (4) een gelijkwaardige samenleving. Deze vragen pasten we toe op de programma's van de partijen die volgens de peilingen in de Tweede Kamer komen. Op elke vraag konden partijen tussen de 0-2 punten scoren. Hierbij staat 2 punten gelijk aan 'goed', 1 punt gelijk aan 'matig' en 0 punten gelijk aan 'slecht'. In het handige overzicht hieronder zie je de puntentelling en de 24 vragen:

Puntentelling feministische partijwijzer

Goed

Erkenning van het probleem + maatregelen om het aan te pakken (2 punten)

Matig

Erkenning van het probleem (1 punt)

Slecht

Geen erkenning van het probleem (0 punten)

Vrouwenrechten	Klimaatrechtvaardigheid	Verantwoord ondernemen & duurzame ketens	Gelijkwaardige samenleving
1. Intersectionaliteit	1. Klimaatplannen.	1. Wetgeving voor internationaal IMVOmaatschap-pelijk verantwoord onderne-men (IMVO)	1. Internationale samenwerking
1a. Wordt er in de verkiezingsprogramma's goed gekeken naar intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking?	1a. Zijn de klimaatplannen ambitieus en verrijkend genoeg om opwarming te beperken tot 1,5 graad?	1a. Wordt erkend dat bedrijven verantwoordelijk zijn om mensenrechten en milieu in hun productieketens te respecteren?	1a. Wordt er ingezet op een budget voor ontwikkelingssamenwerking van minimaal 0,7% van het Bruto Nationaal Inkom-en (BNI)?

Vrouwenrechten	Klimaatrecht- vaardigheid	Verantwoord ondernemen & duurzame ketens	Gelijkwaardige samenleving
	1b. Wordt er hierbij ingezet op het snel afbouwen van vervuilende industrieën, waaronder fossiele energie?	1b. Wordt er ingezet op (nationale) wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) en is deze in lijn met internationale standaarden?	1b. Is er aandacht voor lokaal eigenaarschap van organisaties uit het mondiale Zuiden?
	1c. Is er aandacht voor de manier waarop grootschalige industriële landbouw bijdraagt aan de klimaatcrisis en zijn er plannen om alternatieven zoals kleinschalige duurzame landbouw aan te moedigen?		1c. Is er sprake van een solidair beleid rondom migratie en wordt asielopvang niet uit ontwikkelingsgelden betaald?

totaalscore Intersectiona-liteit 1 VRAAG Goed = 2 punten Matig = 1 punt Slecht = 0 punten	totaalscore Klimaatplannen 3 VRAGEN Goed = 6-5 punten Matig = 4-2 punten Slecht = 0-1 punt	totaalscore wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slech = 0 punten	totaalscore Internationale samenwerking 3 VRAGEN Goed = 6-5 punten Matig = 4-2 punten Slecht = 0-1 punt
2. Gendergelijkheid internationaal	2. Erkenning verantwoorde-lijkheid	2. Eerlijke energietransitie	2. Eerlijke belastingen
2a. Is er oog voor de invloed die Nederland wereldwijd heeft op vrouwenrechten via onze internationale handel, belasting en investeringen; internationale verdragen en deelname aan de VN; en Internationale Financiële Instanties als het IMF en de Wereldbank?	2a. Is er erkenning dat de klimaatcrisis ongelijkheden waaronder genderongelijkheid vererger?	2a. Is er erkenning voor de negatieve impact van grondstoffenwinning op mensenrechten en milieu?	2a. Is er erkenning voor de grote rol die Nederland speelt in het faciliteren van belastingontwijking en zijn er concrete plannen om dit verder in te dammen?
	2b. Is er erkenning dat Nederland en het mondiale Noorden verantwoordelijkheid moet dragen voor de klimaatcrisis, onder andere door de fair share aan klimaatfinanciering te betalen?	2b. Wordt er ingezet op een rechtvaardige verdeling van grondstoffen voor de energietransitie waar ook vrouwen en lokale gemeenschappen baat bij hebben?	2b. Is er aandacht voor eerlijke en democratischere (bilaterale) belastingafspraken met landen in het mondiale Zuiden?

totaalscore Gendergelijk- heid int 1 VRAAG Goed = 2 punten Matig = 1 punt Slecht= 0 punten	totaalscore Erkenning verantwoorde- lijkheid 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slecht= 0 punten	totaalscore Eerlijke energie- transitie 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slecht = 0 punten	totaalscore Eerlijke belastingen 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slecht= 0 punten
3. Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend	3. Klimaatfinanciering	3. Circulaire grondstoffen gebruiken	3. Feministisch Buitenlandbeleid
3a. Zijn vrouwenrechten een alleenstaand onderwerp en gelimiteerd tot de meest voor de hand liggende problemen, of is er ook aandacht voor de structurele manieren waarop genderongelijkheid in veel andere economie- en klimaatonderwerpen terugkomt?	3a. Wordt er genoeg publiek geld vrijgemaakt voor internationale klimaatfinanciering en is dit additioneel aan het ontwikkelingsbudget?	3a. Zijn er plannen over hoe de al verworven grondstoffen opnieuw gebruikt kunnen worden om zo uitputting te voorkomen?	3a. Wordt er ingezet op het voeren van een Feministisch Buitenlandbeleid?
	3b. Wordt er ook geld vrij gemaakt voor het internationaal klimaat-schadefonds om schade en verlies door klimaatverandering te adresseren?	3b. Zijn er ook plannen rondom het minder en duurzamer consumeren van grondstoffen?	3b. Is er aandacht voor de aanpak van ongelijke machtsstructuren, dekolonisatie en andere grondoorzaken van ongelijkheid?

totaalscore Vrouwenrechten dwarsdoor- snijdend 1 VRAAG Goed = 2 punten Matig = 1 punt Slecht = 0 punten	totaalscore Klimaat financiering 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slecht = 0 punten	totaalscore Circulaire grondstoffen 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slech = 0 punten	totaalscore Feministisch Buitenlandbeleid 2 VRAGEN Goed = 4-3 punten Matig = 2-1 punten Slecht = 0 punten
Totaalscore Vrouwenrechten	Totaalscore Klimaat rechtvaardig- heid	Totaalscore Verantwoord ondernemen & duurzame ketens	Totaalscore Gelijkwaardige samenleving
Goed = 6-4 punten	Goed = 14-11 punten	Goed = 12-9 punten	Goed = 14-11 punten
Matig = 3-2 punten	Matig = 10 -4 punten	Matig = 8-3 punten	Matig = 10-4 punten
Slecht = 1-0 punten	Slecht = 3-0 punten	Slecht = 2-0 punten	Slecht = 3-0 punten

TOTAALSCORES

Goed	48-32
Matig	10-31
Slecht	0-9

Overzicht Feministische analyse politieke partijen.

De partijen zijn geordend op basis hun score, van hoog naar laag en alfabetisch.

GROENLINKS/PVDA – GOED (43 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **goed** (6 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **goed** (14 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **goed** (12 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **goed** (11 punten)

PARTIJ VOOR DE DIEREN – GOED (43 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **goed** (5 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **goed** (14 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **goed** (12 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **goed** (12 punten)

D66 – GOED (39 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **goed** (6 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **goed** (13 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **goed** (12 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **matig** (8 punten)

VOLT – GOED (37 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **goed** (5 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **matig** (9 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **goed** (12 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **goed** (11 punten)

BIJ1 – GOED (34 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **goed** (4 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **goed** (11 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **goed** (9 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **matig** (10 punten)

CHRISTENUNIE – GOED (32 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **goed** (4 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **matig** (10 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **goed** (10 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **matig** (8 punten)

SP – MATIG (19 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **matig** (2 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **matig** (8 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **slecht** (3 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **matig** (6 punten)

CDA – MATIG (16 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (1 punt)
- Klimaatrechtvaardigheid – **matig** (5 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **matig** (7 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (2 punten)

NIEUW SOCIAAL CONTRACT (NSC) – MATIG (14 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (1 punt)
- Klimaatrechtvaardigheid – **matig** (5 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **matig** (4 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **matig** (4 punten)

STAATKUNDIG GEREFORMEERDE PARTIJ (SGP) – SLECHT (12 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (0 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **matig** (4 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **matig** (5 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (3 punten)

VVD – SLECHT (9 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **matig** (2 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **slecht** (2 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **matig** (4 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (1 punt)

BBB – SLECHT (4 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (1 punt)
- Klimaatrechtvaardigheid – **slecht** (1 punt)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **slecht** (1 punt)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (1 punt)

50PLUS – SLECHT (0 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (0 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **slecht** (0 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **slecht** (0 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (0 punten)

FORUM VOOR DEMOCRATIE – SLECHT (0 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (0 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **slecht** (0 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **slecht** (0 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (0 punten)

JA21 – SLECHT (0 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (0 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **slecht** (0 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **slecht** (0 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (0 punten)

PVV – SLECHT (0 PUNTEN)

- Vrouwenrechten – **slecht** (0 punten)
- Klimaatrechtvaardigheid – **slecht** (0 punten)
- Verantwoord ondernemen & duurzame ketens – **slecht** (0 punten)
- Gelijkwaardige samenleving – **slecht** (0 punten)

FACTS & FIGURES

1. Gemiddeld zijn vrouwen wereldwijd **4 uur en 25 minuten** per dag kwijt aan onbetaalde zorg- en huishoudelijk werk. Mannen zijn gemiddeld 1 uur en 23 minuten per dag kwijt.
2. Deze ongelijke verdeling verbetert wel, maar heel langzaam. Zoals het nu gaat duurt het nog **209 jaar** voordat vrouwen en mannen de taken eerlijk verdeeld hebben wereldwijd.
3. Wereldwijd dragen vrouwen jaarlijks **3000 miljard dollar (!) bij aan het mondiale BBP** (Bruto Binnenlands Product) door alle zorgtaken die ze doen voor zieken en ouderen. **Alleen de helft** van deze vrouwen wordt hier daadwerkelijk voor betaald.
4. **Twee derde van de banen in de gezondheidszorg** wereldwijd wordt vervuld door vrouwen. Veel van deze banen zijn slecht betaald en hebben slechte werkomstandigheden.
5. Wereldwijd is er een tekort aan zorgprofessionals. Dit **tekort wordt gevuld door 57 miljoen onbetaalde mensen**, vooral vrouwen. Het zijn vooral de armste en meest kwetsbare vrouwen in een land of regio die deze zorg en huishoudelijke taken opvangen en dan de dubbele last ervaren van onbetaald zorgwerk en slecht betaald, onzeker werk.
6. Onderzoek door het ILO in 2018 vond dat een **verdubbeling van investeringen in de zorg economie** zou leiden tot 475 miljoen banen in 2030, of **269 miljoen nieuwe banen** wereldwijd.

7. Rijke landen besteden ieder jaar **ongeveer tweeduizend dollar** aan de gezondheidszorg van een inwoner van dat land. In ontwikkelingslanden is dit gemiddeld **twintig keer minder** en in het ergste geval is dit dertig dollar per persoon.

8. Gedurende de afgelopen tien jaar zijn betalingen aan **schulden door ontwikkelingslanden met 85% toegenomen**, dit gaat ten koste van het geld dat die overheden beschikbaar hebben om aan publieke voorzieningen uit te geven.

9. Jaarlijks lopen ontwikkelingslanden **tussen de 100 miljard en de 200 miljard dollar** mis door belastingontwijking door grote multinationale bedrijven.

10. Uit dit onderzoek van ActionAid in 2020 blijkt dat ontwikkelingslanden per jaar **1.8 miljard euro** mislopen als gevolg van belastingontwijking via brievenbusmaatschappijen in Nederland, bijna een **verviervoudiging** ten opzichte van de vorige schatting in 2013.

11. Ondanks dat vrouwen in ontwikkelingslanden **80% van het voedsel produceren** via kleinschalig landbouw, bezitten zij **slechts 20% van het land wereldwijd**.

12. Banken hebben sinds de ondertekening van het Klimaatakkoord van Parijs met **3,2 biljoen dollar (!)** de uitbreiding van fossiele brandstoffen gefinancierd; **370 miljard dollar** ging naar de één-na grootste oorzaak van klimaatverandering, de industriële landbouw. Dat is 20 keer zoveel financiering dan dat overheden ontvangen voor klimaatoplossingen.

**Stem op
22 november
voor wat
écht
belangrijk is.**

act:onaid